

Osnovna škola Bratoljuba Klaića, Bizovac

**PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJEVIMA SAMOOZLJEĐIVANJA,
ISKAZIVANJA SUICIDALNIH IDEJA I NAMJERA POČINJENJA SUICIDA I
KRIZNIM SITUACIJAMA**

Bizovac, listopad 2024.

Cilj postupanja odgojno-obrazovnih ustanova je poduzimanje mjera radi prepoznavanja i prijavljivanja slučajeva samoozljeđivanja, iskazivanja suicidalnih ideja i namjera počinjenja suicida te postupanja u skladu sa svojom nadležnosti. Svaki radnik odgojno-obrazovne ustanove dužan je prijaviti slučaj samoozljeđivanja, iskazivanja suicidalnih ideja i namjera počinjenja suicida neovisno o tome je li do sumnje ili saznanja o istome došao tijekom ili izvan radnog vremena, odnosno je li se navedeno dogodilo u odgojno-obrazovnoj ustanovi ili izvan nje.

1. PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU SAMOOZLJEĐIVANJA

Samoozljeđivanje je namjerno ozljeđivanje vlastitog tijela bez svjesne suicidalne nakane koje rezultira oštećenjem tkiva, bolešću ili rizikom od smrti. Nesuicidalno samoozljeđivanje uključuje različite oblike ponašanja poput: rezanja kože, griženja, grebanja kože, paljenja kože, udaranja dijelovima tijela o tvrde podloge, umetanja predmeta u tijelo.

POSTUPANJE ŠKOLE U SITUACIJI SAZNAJDA DA SE UČENIK SAMOOZLJEĐUJE

SAZNAJ O SAMOOZLJEĐIVANJU

a) U situaciji kada učitelj primijeti kako učenik ima porezotine/opekotine/razderotine po rukama i/ili na drugim vidljivim dijelovima tijela po završetku nastavnog sata obavještava stručne suradnice o svojim zapažanjima.

b) U situaciji kada se učenik povjerio učitelju da se samoozljeđuje, učitelj provodi individualni razgovor s učenikom.

O događaju i postupanjima učitelj je dužan napisati službenu zabilješku koju će predati ravnatelju i stručnim suradnicima.

RAZGOVOR S UČENIKOM - ako se učenik povjerio učitelju da se samoozljeđuje, učitelj provodi individualni razgovor s učenikom prema smjernicama za razgovor (*u Prilogu*). Tijekom razgovora važno je ostati pribran i omogućiti učeniku privatnost. Učitelj upućuje učenika školskom psihologu ili pedagogu.

PROJENA RIZIKA - Psiholog ili pedagog provodi razgovor s učenikom. Prikuplja zapažanja razrednika i drugih učitelja o funkcioniranju učenika i eventualnim promjenama u ponašanju. Daljnje postupanje ovisi o stupnju procijenjenog rizika samoozljeđivanja/suicidalnosti. Važno je voditi računa o povjerljivosti.

ODLUKA O OBAVJEŠTAVANJU RODITELJA

a) DA - Stručni suradnik tijekom razgovora priprema učenika na obavještavanje roditelja. S učenikom dogovara način razgovora s roditeljima odnosno dijeljenja informacija.

b) NE - Roditelje ne obavještavati ako postoji rizik zlostavljanja, u tom slučaju obavijestiti nadležni Zavod za socijalni rad. Roditeljima se ne dijele nikakve informacije prije postupanja i povratne informacije Zavoda za socijalni rad.

UPUĆIVANJE U VANJSKE INSTITUCIJE – Psiholog ili pedagog obavještava školsku liječnicu o samoozljeđivanju učenika i dogovara upućivanje u vanjske institucije (redovni ili hitni termin psihijatra). Donosi se odluka o potrebi kontaktiranja Zavoda za socijalni rad.

PODRŠKA PSIHOLOGA – Prema potrebama funkcionalna analiza ponašanja, izrada sigurnosnog plana, ponovljene procjene rizika, intervencija, praćenje.

SURADNJA I RAZMJENA INFORMACIJA između stručnih suradnika, razrednika, učitelja, roditelja, školske liječnice i psihijatra. Voditi računa o povjerljivosti.

POSTUPANJE ŠKOLE U SITUACIJI SAMOOZLJEĐIVANJA U ŠKOLI ili NA TERENSKOJ NASTAVI

1. **TKO ZBRINJAVA?** - U slučaju samoozljeđivanja učenika u školi ili na terenskoj nastavi, odmah poduzeti sve mjere da se isto zaustavi a u slučaju potrebe zatražiti pomoć drugih odgojno-obrazovnih radnika. Zbrinjavanje učenika provodi učitelj/stručni suradnik koji se zatekao na licu mjesta.
2. **SANIRANJE OZLJEDE** - U slučaju lakše ozljede potrebno je primijeniti pribor za prvu pomoć koji se nalazi u školi na dostupnim mjestima.
3. **HITNI BOLNIČKI/PSIHIJATRIJSKI PRIJEM** - U slučaju teže ozljede ili stanja (uznemirenosti) učenika potrebno je pozvati Službu hitne medicinske pomoći. Pratiti dijete liječniku i pričekati dolazak njegovih roditelja ili skrbnika. Obavijestiti roditelje, ravnatelja i stručne suradnike škole.
4. **RAZGOVOR S UČENIKOM** - Učitelj provodi razgovor s učenikom, nasamo, prema smjericama za razgovor (*u Prilogu*). Tijekom razgovora važno je ostati pribran. Učitelj upućuje učenika školskom psihologu ili pedagogu te ih obavještava o provedenom razgovoru. O događaju i postupanjima učitelj je dužan napisati službenu zabilješku koju će predati ravnatelju i stručnim suradnicima najkasnije sljedećeg dana.
5. **PODRŠKA PSIHOLOGA/PEDAGOGA** - provodi razgovor s učenikom, procjenu rizika samoozljeđivanja/suicidalnosti, obavještava školsku liječnicu, priprema učenika za razgovor s roditeljima, prati učenika.
6. **ODLUKA O KONTAKTIRANJU** Zavoda za socijalni rad i/ili policije, primjerice ukoliko postoji opasnost od ozljeđivanja drugih.
7. **PRIPREMA POVRATKA UČENIKA U ŠKOLU** – praćenje i suradnja razrednika, stručnih suradnika i učitelja.

POSTUPANJE ŠKOLE U SITUACIJI ŠIRENJA SNIMKE SAMOOZLJEĐIVANJA

UTVRĐIVANJE OKOLNOSTI SITUACIJE - učitelj, razrednik ili stručni suradnik provodi razgovor/e sa učenicima koji šire snimku samoozljeđivanja. O događaju i postupanjima učitelj je dužan napisati službenu zabilješku koje će predati ravnatelju i stručnim suradnicima najkasnije sljedećeg dana.

RAZGOVOR S UČENIKOM - ako je na snimci samoozljeđivanja učenik naše škole potrebno je obaviti razgovor s njim, kao i daljnje postupke prema protokolu za **situaciju saznanja da se učenik samoozljeđuje**.

PRIJAVA SADRŽAJA objavljenog na društvenoj mreži ili aplikaciji prema uputama MUP-a: Ministarstvo unutarnjih poslova Republike Hrvatske - Kako prijaviti sadržaj objavljen na društvenoj mreži/aplikaciji.

PROCJENA POTREBA/RIZIKA - stručni suradnici procjenjuju potrebe učenika/razrednog odjela s jedne strane i rizik od širenja emocionalne zaraze Emocionalna zaraza – kako si? s druge strane i donose odluku o poduzimanju intervencija u svrhu edukacije i podrške na individualnoj ili grupnoj razini.

POSTUPANJE ŠKOLE U SITUACIJI GRUPNOG I/ILI SERIJSKOG SAMOOZLJEĐIVANJA

Radi velikog rizika od širenja emocionalne zaraze (Emocionalna zaraza – kako si?), kod pojave grupnog ili serijskog samoozljeđivanja **NE** provoditi grupne intervencije, grupnu (psih)edukaciju učenika ili učitelja na temu samoozljeđivanja. Postupati individualno prema uputama u situaciji saznanja da se učenik samoozljeđuje ili u situaciji samoozljeđivanja u školi.

2. PROTOKOL O POSTUPANJU U SLUČAJU ISKAZIVANJA SUICIDALNIH IDEJA I NAMJERA POČINJENJA SUICIDA

SLUČAJEVI ISKAZIVANJA SUICIDALNIH IDEJA I NAMJERA POČINJENJA SUICIDA

Ovaj prijedlog postupanja je nastao kao odgovor Koordinacije organizacija i stručnjaka na prepoznavanje zabrinjavajućeg povećanja incidencije suicidalnih ideja, namjera i pokušaja suicida mladih i kao takav je privremeni odgovor na kriznu situaciju te podrška pozitivnim namjerama Ministarstva zdravstva i Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u procesu izrade (v. Akcijski plan za unaprjeđenje mentalnog zdravlja, prevenciju, rano otkivanje i liječenje

mentalnih poremećaja) i implementacije (v. Strateški okvir razvoja mentalnog zdravlja do 2030.) šireg sustava podrške i reagiranja.

Zakonski okvir: Zakon o zaštiti osoba s duševnim smetnjama (NN 76/14)

Suicidalne ideje i namjere predstavljaju ozbiljnu indikaciju ugroze vlastitog života. U takvim će slučajevima, sukladno procjeni doktora medicine – koji je zakonski jedini ovlašten raditi ovakvu procjenu - osoba biti prisilno primljena u psihijatrijsku ustanovu (čl.3. st.1. al.10.) gdje će po odluci psihijatra biti ili puštena ili prisilno zadržana (čl.3. st.1. al.12., čl.27.st.1.).

Svaku izrečenu ideju i/ili namjeru počinjenja suicida treba shvatiti ozbiljno.

POSTUPANJE

Suicidalne ideje

Pod **suicidalne ideje** ubrajaju se sva ponašanja i ideje povezane sa suicidalnim ponašanjem, a koja, ako se nastave mogu dovesti do razmišljanja o počinjenju suicida ili pokušaja počinjenja suicida. Primjer takvih ponašanja i ideja su: samoozljeđivanje ili razmišljanje o samoozljeđivanju, izjave i misli poput: "Želim umrijeti.", itd.

1. Kada suicidalne ideje izriče punoljetna osoba, osobu se treba uputiti na stručni razgovor, tj. objasniti joj važnost takvog razgovora, kod stručnjaka za zaštitu mentalnog zdravlja (npr. psihijatar, psiholog, psihoterapeut/savjetodavni terapeut), a radi: a) utvrđivanja da li uz suicidalne ideje postoji i namjera o počinjenju suicida; b) razmatranja mogućnosti pružanja stručne pomoći (tretmana) koja bi mogla smanjiti osobnu patnju zbog koje je uopće došlo do suicidalnih ideja.

2. Kada suicidalne ideje izriče maloljetna osoba, osoba koja je na bilo koji način došla u posjed te informacije je dužna: o tome informirati a) roditelja/e maloljetne osobe; i bilo kojeg b) stručnjaka za zaštitu mentalnog zdravlja, tj. u odgojno-obrazovnim ustanovama djelatnike stručnih službi.

Namjera počinjenja suicida

Namjera počinjenja suicida predstavlja nadgradnju suicidalnih ideja na način da se značajno povećava vjerojatnost da će osoba pokušati počiniti suicid. Namjerom počinjenja suicida smatra se svaki opis načina ili plana počinjenja suicida kao i svaka druga naznaka da će doći do pokušaja počinjenja suicida. Namjera počinjenja suicida se može očitovati u: iznenadnom opraštanju od bliskih osoba i okoline, izjava poput "Planiram si oduzeti život.", "Već znam (ili opis načina) na koji način i želim si oduzeti život", konkretne pripreme za počinjenje suicida, itd.

1. Nestručne osobe ne smiju ulaziti u procjenu ozbiljnosti namjere, tj. opasnosti od počinjenja suicida, nego se prema svakoj namjeri počinjenja suicida odnose kao da je riječ o ozbiljnoj namjeri visokog rizika.
2. Na bilo kakvu sumnju o namjeri počinjenja suicida bez odgode kontaktirati nadležnu službu: hitnu medicinsku pomoć, tel. 194; a koja će potom postupiti sukladno pravilima struke;
3. Iznijeti nadležnoj službi sve osobne informacije o osobi za koju sumnjamo da ima namjeru počinjenja suicida (npr. trenutna lokacija osobe – ako je poznata; broj mobilnog telefona, kućna adresa i sl.), a koje će olakšati daljnje postupanje;
4. Informirati nadležnu službu da pozivatelj nije doktor medicine i da sukladno tome nije kompetentan i zakonski ne smije raditi procjenu ozbiljnosti situacije;
5. Stati s daljnjim postupanjem po predmetnom pitanju – ne tražiti povratnih informacija ili obavijesti niti od nadležne službe niti od osobe koja je iskazivala suicidalne namjere.

POSTUPANJE ŠKOLE U SITUACIJI SAZNAJIA O SUICIDALNIM MISLIMA, PLANOVIMA I/ILI POKUŠAJIMA UČENIKA

SAZNAJIE O SUICIDALNIM MISLIMA/PLANOVIMA/POKUŠAJIMA UČENIKA

- a. U situaciji kada je učenik povjerio učitelju da ima suicidalne misli, učitelj provodi individualni razgovor s učnikom prema smjernicama za razgovor (*u Prilogu*).
- b. Ukoliko likovni izričaj ili pisani oblici (sastavci, zadaćnice...) ukazuju na postojanje depresivnih i suicidalnih ideja ili su uznemirujući po sadržaju, učitelj će o tome obavijestiti psihologa ili pedagoga, koji će provesti razgovor s učnikom.
- c. U situaciji kada učitelj dobije informaciju od druge djece ili neke treće strane kako određeni učenik ima suicidalne misli ili planove o tome će obavijestiti psihologa ili pedagoga koji će razgovarati s učenicima.

O događaju i postupanjima učitelj je dužan napisati službenu zabilješku koje će predati ravnatelju i stručnim suradnicima.

ODLUKA O OBAVJEŠTAVANJU RODITELJA

- a) DA - Stručni suradnik tijekom razgovora priprema učenika na obavještanje roditelja. S učnikom dogovara način razgovora s roditeljima odnosno dijeljenja informacija.
- b) NE - Roditelje ne obavještavati ukoliko postoji rizik zlostavljanja, u tom slučaju obavijestiti nadležni Zavod za socijalni rad.

UPUĆIVANJE U VANJSKE INSTITUCIJE – s obzirom na procjenu situacije psiholog i/ili pedagog obavješta školsku liječnicu o suicidalnim idejama učenika i dogovara upućivanje u vanjske institucije (redovni ili hitni termin psihijatra).

PODRŠKA PSIHologa/ PEDAGOGA – Prema potrebama praćenje i intervencija.

SURADNJA, RAZMJENA INFORMACIJA stručnih suradnika, razrednika, učitelja, roditelja, školske liječnice i psihijatra. Voditi računa o povjerljivosti.

3. PROTOKOL O POSTUPANJU ŠKOLE U KRIZNIM SITUACIJAMA

Krizni događaj je iznenađan i/ili rijedak događaj koji djeluje izrazito uznemirujuće ili stresno na većinu ljudi. Uključuje mogući ili stvarni gubitak osoba, stvari ili vrijednosti važnih za pojedinca, odnosno skupinu. Ljudi imaju osjećaj da ga ne mogu sami savladati (ili izaći iz krize) koristeći uobičajene mehanizme suočavanja. Može imati učinak na pojedinca, skupine ili čitave organizacije i zajednice.

Kriza je psihičko stanje uzrokovano nekim kriznim događajem i manifestira se kroz reakcije koje se mogu javiti neposredno, tijekom samog događaja, ali i kao odgođene reakcije na taj događaj. Kriza se odnosi na vrijeme koje uključuje sam krizni događaj i razdoblje reakcija nakon njega. U kriznoj situaciji javlja se osjećaj gubitka kontrole, preplavljenost osjećajima i misaona smušenost. Unutarnja ravnoteža je narušena i osjećaj ranjivosti izrazito je snažan. Izravne žrtve traumatskog događaja, ali i ljudi koji mu nisu bili izravno izloženi, već su u njega bili uključeni kao opažači ili pomagači, često bivaju traumatizirani tim događajem te počinju pokazivati znakove posttraumatskog stresa. Pritom često ostaju bez prikladne i pravodobne podrške i pomoći.

Psihološka krizna intervencija predstavlja psihološku prvu pomoć i cilj joj je stabilizirati kognitivne i emocionalne procese kod ljudi koji su bili izravno ili neizravno izloženi kriznom događaju. Time se smanjuje učestalost pojave dugoročnih negativnih učinaka tog događaja na pogođene osobe i na zajednicu u kojoj se nalaze. Psihološka krizna intervencija NIJE psihoterapija, već preventivni postupak u cilju sprječavanja dugoročnih posljedica kriznog događaja.

KRIZNI TIM ŠKOLE

U svrhu predviđanja potreba i zadataka Škole za vrijeme kriznih situacija osnovat će se Krizni tim. Stalni članovi Kriznog tima su ravnatelj, tajnica i stručni suradnici (psiholog, pedagog). Ovisno o kriznoj situaciji pridruženi članovi Kriznog tima mogu biti pojedini učitelji, odnosno razrednici.

SMJERNICE ZA POSTUPANJE U KRIZNIM SITUACIJAMA

Krizni tim postupa prema Protokolu o pokretanju psiholoških kriznih intervencija u sustavu odgoja i obrazovanja, s kojima su članovi upoznati prije krizne situacije. Krizni tim postupa do dolaska Tima za psihološke krizne intervencije, surađuje sa Timom za psihološke krizne intervencije te nakon odlaska Tima za psihološke krizne intervencije iz Škole, prema potrebi (u

slučaju suicida učenika) provodi praćenje učenika i pruža podršku učenicima koji su najviše pogođeni kriznim događajem.

TIM ZA PSIHOLOŠKE KRIZNE INTERVENCIJE U SUSTAVU ODGOJA I OBRAZOVANJA

Ministarstvo znanosti i obrazovanja imenovalo je članove Tima za psihološke krizne intervencije u sustavu odgoja i obrazovanja koji u slučaju kriznog događaja pokriva potrebe u predškolskim ustanovama, osnovnim i srednjim školama, učeničkim domovima i visokoškolskim ustanovama.

Ako se u Školi dogodio neuobičajeno težak događaj kao što je:

1. događaj u kojem je netko ozbiljno ozlijeđen ili ugrožen (na primjer: kada učenik ili djelatnik Škole doživi ranjavanje, silovanje, talačku krizu, pokušaj ubojstva ili samoubojstva...),
2. stradavanje sa smrtnim posljedicama (na primjer: samoubojstvo, ubojstvo, utapanje, prometna nesreća, nesretni slučaj),
3. katastrofa u kojoj je došlo do većih šteta i/ili ljudskih gubitaka (na primjer: poplava ili požar) ravnatelj Škole informira o kriznom događaju i podnosi zahtjev Ministarstvu znanosti i obrazovanja za pokretanjem krizne intervencije putem e-pošte: krizne-intervencije@mzo.hr ili na broj telefona 01 4594 461 (Uprava za potporu i unapređenje sustava odgoja i obrazovanja).

U tu svrhu potrebno je prikupiti osnovne podatke o događaju:

- a) Što se dogodilo?
- b) Kada se dogodilo?
- c) Gdje se dogodilo?
- d) Broj osoba uključenih u događaj?
- e) Tko je bio izravno i neizravno uključen u događaj?
- f) U kakvom su stanju, kako reagiraju, gdje se nalaze te osobe?
- g) Je li neka od hitnih službi već intervenirala (policija, hitna medicinska pomoć)?
- h) Je li u Školi već nešto učinjeno radi ublažavanja psiholoških posljedica događaja?

Na temelju prikupljenih podataka ravnatelj i Krizni tim škole utvrđuju potrebu za kriznom intervencijom.

4. PRILOZI

Službena zabilješka o događaju i postupanju

Zabilješka o događaju i postupanju treba sadržavati sljedeće stavke:

- Datum događaja
- Mjesto i vrijeme događaja
- Sudionici događaja
- Opis događaja
- Poduzete aktivnosti

- Bilješka o razgovoru s učenikom/učenicima
- Bilješka o razgovoru s roditeljima

Kako razgovarati s učenikom u situaciji samoozljeđivanja i/ili suicidalnih namjera?

Pohvaliti postupak: npr. *Pokazao/la si veliku snagu i hrabrost što si me o tome obavijestio/la.*

Uočiti i reflektirati emociju koju primjećujete: npr. *Vidim da se osjećaš tužno/razočarano/uznemireno/napeto/(...) želio/željela bih ti pomoći ako mogu. Želiš li razgovarati o tome što se događa?*

Parafrazirati rečeno: npr. *Čini mi se da je pred tobom teško životno razdoblje i da smatraš da je samoozljeđivanje jedino što ti pomaže, no siguran/na sam da postoje i drugi načini.*

Postaviti granice u okviru svojih kompetencija i odgovornosti: npr. *Ja nemam toliko znanja o ovome, stoga bih predložio/la da razgovaraš s nekim od naše stručne službe u školi, oni imaju znanja i iskustva i mogu ti pružiti pomoć u ovome. Što kažeš na to? Ukoliko želiš, mogu ja otići s tobom do nekoga od njih.*

Ormarići prve pomoći postavljeni su na sljedećim mjestima u prostoru škole:

- hodnik ispred zbornice
- kabinet tjelesno-zdravstvene kulture
- kuhinja